

Opiskelijan muotokuva

Millainen on tyypillinen avoimen yliopiston opiskelija? Vuosina 2003 ja 2004 julkaistiin kaksi muotokuvatutkimusta, jotka piirtävät nykykuvaa maamme avointen yliopistojen opiskelijoista. Rinteen ym. tutkimus hahmottelee yleismuotokuvaa avoimen opiskelijasta sekä tilastollisen että laadullisen aineiston valossa, Mannisenmäki & Mannisen tutkimus keskittyy verkko-opiskelijan muotokuvaan.

Yleismuotokuva tilastoaineiston pohjalta

Tutkimusta varten kaikista Suomen avoimen yliopiston opiskelijoista kerättiin laaja tilastoaineisto, jonka avulla laadittiin neljä erilaista opiskelijaryhmää. Suurimmaksi ryhmäksi osoittautui nuoret kouluttautujat, tähän ryhmään kuuluu noin 40 % opiskelijoista. Perinteisiä opiskelijoita on joka neljäs opiskelija, hyväosaisia joka viides.

<p>Suurkuluttajat</p> <ul style="list-style-type: none"> naisia melko nuoria (keski-ikä 27 vuotta) työväenluokkainen tausta opiskelijoita, myös työttömiä, ei lapsia opiskelevat avoimessa yliopistossa paljon ja ripeästi oppialat: kasvatustieteet, psykologia, humanistiset tieteet, luonnontieteet 		<p>Perinteiset opiskelijat</p> <ul style="list-style-type: none"> naisia aikuisia (yli 40-vuotiaita) perheellisiä (2-3 lasta), työelämässä matala sosioekonominen lähtöasema kaupunkien ulkopuolelta ei-ylioppilaita tutkinto palvelualalta keskituloisia alempia toimihenkilöitä oppialat: yhteiskuntatieteet, terveystieteet, teologia, maatalous-metsätiede ja tekniikka
<p>Nuoret kouluttautujat</p> <ul style="list-style-type: none"> naisia, miehiä nuoria (keski-ikä 23 vuotta) tuoreita ylioppilaita korkea sosioekonominen lähtöasema kaupunkilaisia oppialat: kasvatustieteet, psykologia, humanistiset tieteet, kauppatieteet ja lääketieteet päätyvät usein tutkinto-opiskelijoiksi muutaman vuoden sisällä avoimen opinnoista 		<p>Hyväosaiset</p> <ul style="list-style-type: none"> naisia, miehiä aikuisia (keski-ikä 35 vuotta) matala sosioekonominen lähtöasema ei lapsia tai 1 kaupunkilaisia korkea koulutus toimihenkilöasemassa, suurituloisia oppialat: tekniikka, terveystieteet, oikeustiede, lääketiede, yhteiskuntatieteet ja kauppatieteet verkko-opiskelijoita

Yleismuotokuva koulutuselämäkerta-aineiston pohjalta

Laadullisen tutkimusosion tavoitteena oli syventää tilastollisen analyysin tuloksia ja tuoda opiskelijoiden omat ajatukset kuuluviin. Opiskelijat pohtivat ohjeistetuissa kirjoitelmissa muun muassa omaa koulutusuraansa, kouluttautumiseensa vaikuttaneita tekijöitä ja tulevaisuudensuunnitelmiaan. Aineistoanalyysi johti neljän eriytyneen opiskelijaprofiilin muotoutumiseen.

Tutkintotavoitteiset <ul style="list-style-type: none"> • nuoria alle 25-vuotiaita naisia • pohjakoulutuksena lukio • tulevaisuuden ammatti selkeä • preppausta yliopistoon • sivuaineopintoja 		Urasuuntautuneet <ul style="list-style-type: none"> • 35-vuotiaita miehiä ja naisia • ei lapsia • korkea koulutus, hyvä työmarkkina-asema • arvostuksen etsintä • ammatillinen kehittyminen • koulutus investointina tulevaisuuteen • tavoitteena kehityksen rattailla pysyminen
Muutoshakuiset <ul style="list-style-type: none"> • alle 25-vuotiaita tai yli 40-vuotiaita • kolmannes työttömänä • tyytymättömyys nykyiseen elämäntilanteeseen <ul style="list-style-type: none"> ○ työelämäänsä tyytymättömiä ○ elämäntilanteestaan toipuvia ○ haaveidensa toteuttajia ○ koulutusuran etsijöitä • opiskelu ratkaisuna ongelmiin 		Elämäntapaopiskelijat <ul style="list-style-type: none"> • 40-vuotiaita naisia • koulutustaustat kaksijakoiset • mukana työelämässä aiempia opintoja avoimessa yliopistossa • opiskelu harrastuksena

Verkko-opiskelijan muotokuva

Perinteisen ja verkko-opiskelijan opiskelijarakennetta vertailtaessa suurimmat erot ovat ikärakenteessa, pohjakoulutuksessa ja työelämässä olemisessä. Tyypillinen verkko-opiskelija on hyvin koulutettu, työssäkäyvä tai kotona lapsiaan hoitava 30-49 -vuotias kaupungissa asuva nainen.

Verkko-opiskelijat korostavat perinteisiä opiskelijoita enemmän yleissivistyksellisiä ja opinnollisia tavoitteita opiskelussaan, ammatilliset ja välineelliset motiivit jäävät taka-alalle. Yleisimpiä syitä verkkokurssille osallistumiselle oli aika- ja paikkajousto, nykyisessä elämäntilanteessa verkossa opiskelu koettiin ainoaksi mahdollisuudeksi. Paikkajouston suhteen erikoista on kuitenkin se, että suurin osa verkko-opiskelijoista asuu kaupungeissa (70%) tai taajamassa (23%), syrjäseutujen ihmisiä verkot eivät vielä tavoita.

Verkko-opiskelijoiden osuus kaikista avoimen yliopiston opiskelijoista on noin 6%. Opiskelu verkon kautta lisääntyy kuitenkin koko ajan kurssitarjonnan laajentuessa ja opiskelijoiden saadessa hyviä kokemuksia verkko-opiskelusta. Kyselyyn vastanneistakin 82% ilmoitti osallistuvansa joko varmasti tai luultavasti uudelleen verkkokurssille, vain 2% vastaajista oli ehdottomasti viimeistä kertaa verkko-opiskelijana.

Kokemuksia verkko-opiskelusta

"Verkko-opinnot antavat hienon mahdollisuuden äideille, työn ohessa opiskeleville, niille, joiden aikataulut vaativat mahdollisuutta joustamiseen." (nainen 43v.)

"Haluan opiskella (missä tahansa, jossa kiinnostavia aiheita opetetaan), mutten välttämättä voi sitoutua tiettyyn aikaan ja paikkaan." (nainen 27 v.)

"Opiskelun voi jaksottaa elämäntilanteen ja muiden kiireiden lomaan, on oma aikataulutuksen vapaus." (nainen 47 v.)

"Voi opiskella vaikka yöllä (silloin kun lapset nukkuvat). Iltakurssilla istuminen on mahdotonta minulle pienten lasten äidille." (nainen 34 v.)

"Kursseilla ei ole" turhaa" ajankäyttöä, voisi sanoa, että opiskeluajan voi optimoida. Siis, voin itse säädellä kuinka paljon käytän aikaani kurssin eri osioihin, ei turhaa tunneilla istumista, jos asia on jo tuttu ja

päinvastoin. Kirjallinen yhteydenpito. Yhteydenpitomuoto aiheuttaa sen, ettei saa liian "helppoja" neuvoja, vaan joutuu itsekin miettimään asioita. Lisäksi ongelmien muuttaminen kirjalliseen muotoon useasti itsessään ratkaisee ongelman." (mies 43 v.)

Mistä tähän on tultu ja minne olemme menossa?

Avointa yliopisto-opetusta on järjestetty Suomessa 70-luvulta lähtien. Alusta lähtien opiskelijat ovat olleet pääsääntöisesti naisia, naisten osuus on ollut 70-90 %. Lähtään opiskelijat ovat olleet nuorehkoja, alle 40-vuotiaita. Alle 25-vuotiaita opiskelijoita avoimessa yliopistossa on aina ollut aina huomattavan paljon, vaikka vuoteen 1993 asti oli suosituksena 25 vuoden ikäraja.

Entä tulevaisuus? Mitkä ovat avoimen yliopiston haasteet tällä vuosikymmenellä? Avoimen yliopiston alkuajoista lähtien tavoitteena on ollut koulutuksellisen tasa-arvon edistäminen, mutta näiden kahden tutkimuksen valossa tavoitteen toteutumiseen on vielä haasteita. Väestön ja yliopisto-opiskelijoiden ikääntyessä avoimen opiskelijat nuortuvat koko ajan. Yli 60-vuotiaat avoimen opiskelijat ovat tilastoharvinaisuuksia. Sukupuolen osalta naisenemmistö on vain vahvistanut otettaan, vaikka monia erilaisia yrityksiä miesten saamiseksi opiskelun piiriin on tehty. Alueellisestikaan avoin yliopisto ei ole pystynyt houkuttelemaan tasa-arvoisesti väestöä opiskeluun, vaikka alueellinen tarjonta on lisääntynyt monimuoto- ja verkko-opetuksen myötä. Tulevaisuudessa avoimen yliopiston on tarjottava yhä monipuolisempia opiskelumahdollisuuksia niin opetustarjonnan kuin opiskelutapojen suhteen, jotta se pystyisi paremmin edistämään yliopistollisten opintojen saatavuutta ja toteuttamaan koulutuksellista ja alueellista tasa-arvoa.

Lisätietoja ja lähteet:

Rinne, R., Jauhiainen, A., Tuomisto, H., Alho-Malmelin, M., Halttunen, N. & Lehtonen, K. 2003. Avoimen yliopiston opiskelija - kokovartalokuvasta eriytyneisiin muotokuvaan. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja A:200.

Mannisenmäki, E. & Manninen, J. 2004. Verkko-opiskelijan muotokuva. Tutkimus opetuksesta, opiskelusta ja opiskelijoista verkossa. Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian raportteja ja selvityksiä 44.